

บทที่ ๑

บทนำ

การที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ให้เจริญรุดหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจหลายอย่างประกอบกัน นอกเหนือจากความมั่งคั่งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติของประเทศแล้ว เทคโนโลยีและประสิทธิภาพของพลเมืองในประเทศนั้นก็เป็นสิ่งสำคัญไม่น้อย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง "เงินทุน" ก็มีความสำคัญต่อการค้า และการดำเนินงานด้านอุตสาหกรรมไม่น้อยทีเดียว ปัญหาที่ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ประสบอยู่ก็คือ การขาดแคลนเงินทุนที่จะใช้ในการดำเนินงาน วิธีการแก้ปัญหาประการหนึ่งก็คือ จะต้องนำเงินทุนที่สะสมอยู่ภายในประเทศมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะเงินทุนที่ได้จากภายในประเทศมีต้นทุนต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ และส่วนใหญ่มักมาจากการออมทรัพย์ของประชาชน แต่เนื่องจากว่าประเทศกำลังพัฒนารายได้ประชาชาติค่อนข้างต่ำ เงินออมจึงหาได้ยาก และมีกระจัดกระจายอยู่ในมือของประชาชนมิได้รวมอยู่ในแหล่งเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะมีสถาบันการเงินหลายแห่งทำหน้าที่รวบรวมเงินออมให้กับประชาชน เช่น บริษัทเงินทุน บริษัทประกันภัย และสถาบันการเงินอื่น ๆ แต่หากทำให้มีการดำเนินงานให้เงินออมเข้าสู่ระบบธนาคารก็จะสามารถควบคุมธนาคารให้ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลได้

ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นสถาบันการเงินของชาติ ที่จะดำเนินนโยบายทางการเงิน (Monetary Policy) และประเทศไทยก็อยู่ในระยะที่กำลังพัฒนา ความต้องการทางด้านเงินทุนจึงอยู่ในเกณฑ์สูง ด้วยเหตุนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทย จึงจำเป็นต้องดำเนินนโยบายในหลาย ๆ ทางพร้อมกันไป ประการสำคัญประการหนึ่งก็คือ การระดมเงินทุน (Mobilize Fund) เพื่อนำมาขยายการให้สินเชื่อและการลงทุน ให้เป็นไปตามนโยบายทางการเงินของประเทศก็คือ การระดมเงินออมจากมือประชาชนที่มีอยู่กระจัดกระจายให้มาอยู่ในมือของธนาคารพาณิชย์เสีย ทั้งนี้โดยการกำหนดนโยบายให้ธนาคารพาณิชย์ขออนุญาตเปิดสาขาในท้องถิ่นอำเภอรอบนอกได้มากกว่าที่เคยเป็นมา

อนึ่ง วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้เขียน เขียนในฐานะนิสิตคนหนึ่งที่ต้องการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเสรี ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์นี้บางส่วนเป็นของผู้เขียนเองโดยสิ้นเชิง

๑. วัตถุประสงค์ของการศึกษาและค้นคว้า

เนื่องด้วยกิจการของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยในปัจจุบันได้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จากระบบของธนาคารพาณิชย์ที่มีสาขาเปิดดำเนินการเพียง ๔๒๕ สาขาในปี ๒๕๐๕ จนถึงเมื่อสิ้นเดือน กรกฎาคม ๒๕๒๒ จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนถึง ๑,๔๘๓ สาขา ปริมาณของสินทรัพย์ได้เพิ่มขึ้นจาก ๑๑,๔๐๐ ล้านบาท เป็นจำนวนถึง ๒๒๒,๙๔๕ ล้านบาท ซึ่งการเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์นั้นเป็นการเพิ่มขึ้นประมาณ ๑๕ เท่าตัวในช่วงระยะเวลา ๑๖ ปีที่ผ่านมา ปริมาณของสินทรัพย์ในระบบธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบันมีมูลค่ามากกว่า ๒ เท่าของงบประมาณแผ่นดิน และเป็นมูลค่าที่เทียบได้ประมาณกึ่งหนึ่งของรายได้ประชาชาติทั้งประเทศ การเปลี่ยนแปลงของระบบธนาคารดังกล่าว ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจและสังคมต่าง ๆ อย่างมากมายนี้ มีธนาคารพาณิชย์เพียงไม่กี่ธนาคารที่ได้สังเกตเห็นประโยชน์ในการที่จะขยายการเปิดสาขาของตนให้มากยิ่งขึ้น ทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและในเขตอำเภอรอบนอก รวมทั้งในส่วนภูมิภาคด้วย ซึ่งการตัดสินใจดำเนินการดำเนินงานขยายการเปิดสาขาของธนาคารนั้น ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ที่มองเห็นกาลไกลกลายเป็นธนาคารพาณิชย์ชั้นนำอยู่ในปัจจุบันนี้ ซึ่งจะมีสาขาของตนเองทั้งภายในประเทศและต่างประเทศรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ๒๐๐ สาขา แยกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดกับธนาคารพาณิชย์บางธนาคาร ที่ยึดแนวนโยบายไม่ขยายกิจการของตนออกไปในรูปสาขา หรือจะมีการขยายสาขาออกไปก็มีเพียงส่วนน้อย ทำให้ไม่สามารถดำเนินการแข่งขันและเจริญเติบโตทันกับธนาคารพาณิชย์อื่น ซึ่งเปิดดำเนินการกิจการธนาคารพาณิชย์มาในระยะที่ใกล้เคียงกัน ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานขยายการเปิดสาขาของตนเองในปัจจุบัน ทั้งในด้านการเพิ่มเงินทุน การขาดแคลนพนักงานที่ทรงคุณวุฒิ และมีประสิทธิภาพสูง รวมทั้งการไม่ได้รับความร่วมมือจากธนาคารพาณิชย์อื่นในการเรียกเก็บเงินตามตราสารต่าง ๆ และการโอนเงิน ฯลฯ เป็นต้น ประกอบกับในระยะนี้การแข่งขันกันระหว่าง

ธนาคารพาณิชย์ด้วยกันเอง และมีสถาบันการเงินอื่น ๆ เพิ่มปริมาณมากยิ่งขึ้น หากธนาคารใดไม่ริเริ่มขยายการเปิดสาขาของตนเองออกไปแล้ว ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ จะมีมากยิ่งขึ้น เป็นเงาตามตัว ดังนั้นการที่จะขยายการดำเนินงานของตนออกไปในรูปสาขา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำหลักวิชาการต่าง ๆ มาใช้เพื่อการนี้ โดยการศึกษาถึงสภาวะการทางด้านเศรษฐกิจ โอกาสและช่องทางในการก้าวหน้ารวมทั้งข้อมูลที่สำคัญอื่น ๆ นำมาวิเคราะห์เพื่อศึกษาถึงผลตอบแทนในการลงทุน และผลของการดำเนินงาน ให้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ขอบเขตของการศึกษาและค้นคว้า

ขอบเขตในการศึกษาและค้นคว้าเพื่อวิเคราะห์ถึงผลตอบแทนในการลงทุนขยายการเปิดสาขาของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยนี้ จะเน้นศึกษาเฉพาะในแง่ของการขยายสาขาของธนาคารพาณิชย์ ที่ได้จดทะเบียนดำเนินการในประเทศไทยจำนวน ๑๖ ธนาคารเท่านั้น ส่วนธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่นที่ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างไปจากธนาคารพาณิชย์จะไม่นำมากล่าวถึง ทั้งนี้เพราะสถาบันเหล่านี้ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไปจากธนาคารพาณิชย์ จุดมุ่งหมายในการศึกษาและวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้ :-

- ก. เพื่อศึกษาถึงสาเหตุและปัจจัยที่สำคัญ ที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์ ได้มีการขยายการเปิดสาขาอย่างกว้างขวาง โดยได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลัง ซึ่งปรากฏว่าในท้องถิ่นขนาดเล็กบางแห่ง ได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย ให้เปิดดำเนินการได้ในครั้งเดียวกันพร้อมกันถึง ๓ ธนาคาร อันเป็นผลทำให้ต้องแข่งขันกันเปิดดำเนินงาน ผลของการศึกษาเรื่องนี้ จะนำมาเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาวางแผนบริหารงานของธนาคารพาณิชย์ในด้านการขยายการเปิดสาขาต่อไป
- ข. ศึกษาถึงมาตรการสำคัญที่ธนาคารพาณิชย์ใช้เป็นข้อมูลในการขยายการเปิดสาขา สิ่งใดเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ ในการที่ธนาคารพาณิชย์ขออนุญาตเปิดสาขาในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งก่อน หลัง และธนาคารแห่งประเทศไทยมีมาตรการใดที่จะอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์เปิดดำเนินการตามที่ขออนุญาตได้

ค. ศึกษาและวิเคราะห์ระบบบริหารงาน และการจัดองค์การของธนาคารพาณิชย์ที่มีการขยายตัวอย่างกว้างขวาง เปรียบเทียบกับระบบการบริหารของธนาคารพาณิชย์อื่น ทั้งในด้านความเจริญก้าวหน้าขององค์การ โอกาสและความก้าวหน้าของพนักงาน รายได้และรายจ่าย รวมตลอดทั้งสินทรัพย์ต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ การพัฒนาท้องถิ่นชนบท และการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลด้วย

๓. วิธีการดำเนินการศึกษาและค้นคว้า

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นการรวบรวมเสนอข้อเท็จจริงโดยใช้การศึกษา ค้นคว้า และดำเนินการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Research) ประกอบกับผู้เขียนได้เคยปฏิบัติหน้าที่ในด้านการวิเคราะห์ และศึกษาข้อมูลในด้านการขยายการเปิดสาขาของธนาคารกสิกรไทย จำกัด จึงได้รับความร่วมมือและได้ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Data) จากฝ่ายกิจการสาขานาคารกสิกรไทย จำกัด และนอกเหนือจากนี้ยังได้ทำการศึกษารวบรวม (Field Work Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลและความจริงมากที่สุด ซึ่งอาจแบ่งขั้นตอนในการศึกษาและค้นคว้า ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ได้ดังนี้ คือ :-

ก. ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Data)

ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติงานในธนาคารกสิกรไทย จำกัด เป็นระยะเวลาประมาณ ๑๒ ปี และมีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการขยายงานด้านการเปิดสาขาของธนาคารทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาค จึงได้นำประสบการณ์ที่ได้รับมาประกอบการศึกษาและค้นคว้าเขียนวิทยานิพนธ์นี้ด้วย และได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจาก ดร.สุชาติ สังขเกษม ซึ่งปฏิบัติงานด้านควบคุมโครงการขยายการเปิดสาขาของธนาคารกสิกรไทย จำกัด ในปัจจุบัน ที่ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข. ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Data)

๑) ได้ดำเนินการศึกษา ค้นคว้า จากห้องสมุด ทั้งตำราภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คือ

ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ห้องสมุดของธนาคารพาณิชย์ และห้องสมุดของธนาคารแห่งประเทศไทย ฯลฯ เป็นต้น

๒) ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ เจ้าหน้าที่ของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งได้ดำเนินการส่งแบบสอบถามและติดตามสัมภาษณ์เพิ่มเติม (Structured Interview)

ค. การดำเนินการจัดทำ Case Study สาขาของธนาคารพาณิชย์ซึ่งได้เปิดดำเนินการแล้ว โดยแยกประเภทสาขาของธนาคารตามความสำคัญของท้องถิ่น และสภาวะเศรษฐกิจในขณะนั้น เช่น สาขาของธนาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานคร สาขาของธนาคารพาณิชย์ในส่วนภูมิภาค โดยแยกเป็นสาขานาคารระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และสาขาระดับตำบล นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน รายได้ รายจ่าย เปรียบเทียบกัน ซึ่งผลที่ได้จะให้คำตอบถึงระยะเวลาในการดำเนินงานที่จะให้ผลคุ้มกับการลงทุน หากมีปัญหาเกิดขึ้น จะได้ทราบถึงสาเหตุว่าเป็นเพราะอะไร จะดำเนินการแก้ไขได้หรือไม่ ถ้าแก้ไขได้จะใช้วิธีการอย่างไร และผลจากการดำเนินงานจะเป็นอย่างไร

๔. คำจำกัดความ

ธนาคารพาณิชย์ ความหมายของธนาคารพาณิชย์ ที่ได้กล่าวถึงในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ หมายถึงเฉพาะธนาคารพาณิชย์ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ จำนวน ๑๖ ธนาคาร ไม่ได้หมายรวมถึงสาขาสมาชิกของธนาคารต่างประเทศไทยที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ ตามพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕

สาขาของธนาคาร หมายถึงสาขาของธนาคารพาณิชย์ที่เปิดดำเนินการเฉพาะ ภายในราชอาณาจักร ไม่รวมถึงสาขาของธนาคารพาณิชย์ หรือสาขาประเภทตัวแทน ที่ดำเนินงานอยู่ในต่างประเทศ

๑.๕. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

- ก) ธนาคารพาณิชย์โดยทั่วไปจะได้มีหลักเกณฑ์ในการขยายการเปิดสาขา โดยคำนึงถึงประโยชน์ตอบแทนจากการลงทุนที่จะได้รับมากกว่าการขยายการเปิดสาขา โดยที่จะคำนึงถึงการยึดพื้นที่ และสร้างอิทธิพลทางการเงินโดยเฉพาะในแต่ละท้องถิ่น
- ข) เพื่อจะได้ทราบถึงตัวกำหนดในการตัดสินใจขยายการเปิดสาขาของธนาคาร การตัดสินใจเลือกท้องถิ่น และสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยในการขยายการเปิดสาขา
- ค) จะได้ทราบว่านโยบายและข้อมูลที่จำเป็นในการเขียนรายงานการขออนุญาตเปิดสาขา และมาตรการที่สำคัญที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ใช้ในการพิจารณาอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ดำเนินการ เปิดสาขาแห่งใหม่
- จ) จะได้ทราบถึงระบบการบริหารงานภายในสาขาของธนาคารพาณิชย์ และคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่บริหารสาขาของธนาคารพาณิชย์ ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย